

Міністерство освіти і науки України
Інститут модернізації змісту освіти

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського
Інститут педагогіки НАПН України, відділ навчання мов національних меншин і зарубіжної літератури
Ізмаїльський державний гуманітарний університет Харбінський інженерний університет (Китай)
Кіонгінський національний педагогічний університет, м. Інчхон, Республіка Корея
Русенський університет імені Ангела Канчева, Болгарія
Шуменський університет імені Єпископа Костянтина Преславського, Болгарія
Кагульський державний університет імені Богдана Петричейку Хашдеу, Молдова
Тараклійський державний університет імені Григорія Цамблака, Молдова

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 205-річчю
Університету Ушинського

(6 червня 2022 року, м. Одеса)

Одеса
2022

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Людмила Березовська, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії та методики дошкільної освіти ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Україна)

Анотація. Стаття присвячена проблемі формування професійної компетентності вихователів у закладах вищої освіти. Теоретичний аналіз підходів учених до моделювання педагогічних явищ дав можливість розробити модель формування професійної компетентності у процесі навчання у ЗВО.

Ключові слова: професійна компетентність, модель підготовки, інтеграція, етапи, педагогічні умови, форми роботи

FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE EDUCATORS OF PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTIONS

Liudmyla Berezovska, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
KD Ushinsky South Ukrainian National Pedagogical University (Ukraine)

Abstract. The article is devoted to the problem of formation of professional competence of educators in higher education institutions. Theoretical analysis of scientists' approaches to modeling pedagogical phenomena made it possible to develop a model for the formation of professional competence in the process of learning in free economic education.

Key words: professional competence, training model, integration, stages, pedagogical conditions, forms of work.

На сучасному етапі розвитку вищої освіти в Україні актуальним є питання модернізації освітнього процесу, освітньо-професійних програм підготовки компетентних фахівців, що передбачають інтеграцію професійно спрямованих та лінгвістичних дисциплін, підвищення методичної і практичної підготовки студентів – майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (далі ЗДО).

Проблема формування професійної компетентності у процесі підготовки майбутніх вихователів була предметом дослідження українських учених (Г. Беленької, А. Богущ, Е. Карпової, Н. Кічук, І. Княжевої, З. Курлянд, Н. Лисенко, В. Нестеренко, Р. Пріми, Т. Танько, Р. Хмелюк та ін.). У роботах учених розкрито зміст, методи, форми, технології навчання студентів. Натомість проблема формування професійної компетентності на засадах інтегрованого підходу в процесі фахової підготовки вихователів у закладах вищої освіти залишається недостатньо дослідженою як у теоретичному, так і практичному аспектах.

У педагогічних дослідженнях науковці почасти застосовують метод моделювання для отримання певної інформації та визначення шляхів і способів підготовки здобувачів до майбутньої професійної діяльності. Моделювання – це своєрідний макет, за допомогою якого можна спрогнозувати результати діяльності для формування необхідних якостей, взаємозв'язків і взаємозалежностей їх компонентів у майбутніх фахівців дошкільної освіти.

З'ясуємо насамперед сутність поняття «модель». У словникових джерелах поняття «модель» визначено як зменшене або збільшене відтворення чого-небудь; схема для пояснення якогось предмета, явища, процесу в природі і суспільстві [4, с. 461]; науковий метод пізнання явищ та процесів за допомогою відтворення їх характеристик на інших об'єктах – спеціально створених для цього моделях [3, с. 337].

Теоретичні засади моделювання освітніх процесів висвітлено в роботах І. Беха, Н. Гусак, Л. Волкової, В. Маслової, С. Сисоєвої, В. Ягупова та інших. Вчені визначають моделювання як засіб визначення компонентного складу педагогічної системи та послідовності етапів її

розвитку. Так, З. Курлянд вбачає у моделюванні «систему знаків, що відтворюють певні істотні властивості системи-оригіналу [1]. В. Пікельна розглядає «моделювання» за трьома такими позиціями:

- 1) метод наукового дослідження;
- 2) підґрунтя для розроблення нової теорії;
- 3) механізм визначення перспективи розвитку [2, с. 248].

Вченою запропонована така класифікація функцій моделей: нормативна (дає змогу порівнювати явище (процес) з іншим, більш дослідженим), системоутворювальна (дає можливість розглядати дійсність у сукупності явищ), конкретизувальна (дає змогу розробити і обґрунтувати теорію), пізнавальна (спрямована на розгляд наукових та прикладних завдань) [2, с. 263]. Підсумовуючи погляди науковців, модель формування професійної компетентності у процесі підготовки майбутніх вихователів у закладах вищої освіти розуміємо як цілісний освітній процес, у якому сукупність підходів, форм, методів, засобів і створення відповідних педагогічних умов спрямоване на набуття майбутніми вихователями ЗДО ґрунтовних теоретичних знань, практичних умінь і навичок, їх доцільного використання в майбутній професійній діяльності.

У процесі розроблення моделі професійної компетентності вихователя ЗДО виходили з того, що її підґрунтями має бути методична і комунікативно-мовленнєва компетентності, розвиток позитивної мотивації та рефлексії щодо розкриття теоретико-методологічних та методичних засад професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти. У процесі дослідження було визначено послідовні етапи формування професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Метою першого, знанневого етапу – виступило оволодіння здобувачами вищої освіти необхідними професійними знаннями із фахових педагогічних дисциплін та методик дошкільної освіти, методами і прийомами проведення занять з різних розділів програми, врахування у процесі роботи з дітьми вікових та індивідуально-психологічних особливостей, специфіки роботи з батьками тощо. Реалізації мети знанневого етапу сприяли такі форми і методи роботи зі студентами, як: лекційні (лекція з елементами диспуту, проблемна лекція, лекція-пресконференція), семінарські, практичні заняття, міжпредметні навчальні проблемні завдання, проблемні ігрові ситуації, їх аналіз, рольові та ділові ігри, веб-квести тощо. Провідна педагогічна умова знанневого етапу – інтеграція дисциплін фахової спрямованості з методиками навчання у процесі формування професійної компетентності майбутніх фахівців у вищій школі.

Мета продуктивно-діяльнісного етапу – розвиток у студентів позитивної мотивації до навчання, формування умінь вирішувати практичні завдання міждисциплінарного характеру на базі сформованих теоретичних понять; створення ситуації взаємодії з дітьми, батьками, пошуку тем для спілкування в кожному конкретному випадку; вміння аналізувати та моделювати комунікативну ситуацію, вести діалог, підтримувати розмову, встановлювати зворотний зв'язок, долати комунікативні бар'єри. Реалізації мети продуктивно-діяльнісного етапу сприяли такі форми і методи навчання, як лекційні, практичні заняття, у тому числі дискурсивного та діалогового типу, науково-дослідницька, самостійна робота, педагогічна практика, індивідуальна робота зі студентами; моделювання ситуацій, ділові ігри, у процесі яких студенти виконували (віртуально) професійну роль вихователя, методиста, директора ЗДО. Під час проведення таких ігор здобувачі вдосконалювали практичні вміння роботи з дітьми, відпрацьовували проведення режимних моментів, навички професійно спрямованого спілкування, прийняття певного рішення тощо. Провідна педагогічна умова на продуктивно-діяльнісному етапі – позитивна мотивація студентів до формування професійної компетентності.

Метою продуктивно-творчого етапу – була актуалізація потреби у професійній самореалізації та сформованих професійних компетентностях. Передбачалося, що формуванню програмних результатів навчання і розвитку сприяли лекції, практичні заняття, робота в групах, самостійна робота, педагогічна практика. Методи і прийоми навчання: складання та

розігрування професійно спрямованих ситуацій, моделювання проведення занять з дітьми, різних форм організації роботи які використовуються у ЗДО, складання програми щоденного та календарного планування, вправи та ігри. Провідна педагогічна умова – інтеграція професійно спрямованих дисциплін та фахових методик у процесі формування професійної компетентності майбутніх вихователів у закладах вищої освіти, їх позитивна мотивація до навчання.

Для реалізації кожної із визначених педагогічних умов на формуальному етапі дослідження було розроблено завдання та методичну систему їх реалізації. Зокрема, розроблено міжпредметну логіко-дидактичну систему, структурно-логічні міжпредметні схеми навчальних дисциплін. Особлива увага зверталася на систему добору вправ та завдань. Їх виконання було спрямоване на практичне оволодіння процедурою і технологією професійної діяльності вихователя, результатів відпрацювання найважливіших елементів, що сприяло формуванню професійних умінь, набуттю практичних навичок, забезпечувало формування усвідомлених і послідовних дій, розвиток педагогічної уяви, навичок імпрізації у ситуаціях, що були створені в процесі навчання. Ситуаційні вправи сприяли суб'єкт-суб'єктивним взаємовідносинам між викладачем і студентом. Підґрунтям таких вправ були аналіз реальних подій, прийняття рішення, погляд на дилему із середини, з позиції особистості, яка приймає рішення; вправи із використанням інноваційних форм і методів та інтерактивних технологій навчання (мозковий штурм, дискусія, прес-конференція, навчальні дебати), які спрямовані на організацію продуктивної роботи в групі, співробітництво, узгодження інтересів тощо.

Таким чином, моделювання дає змогу визначити загальну мету, зміст, завдання, форми, методи та технології процесу формування професійної компетентності майбутніх вихователів у процесі фахової підготовки.

Список використаних джерел:

1. Курлянд З.Н. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник : 3-є вид., переробл., доповн. Київ, Знання, 2007. 495 с.
2. Пикельная В. С. Теория и методика моделирования управленческой деятельности (школоведческий аспект) : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.01 «Теория и история педагогики». Кривой Рог, 1993. 374 с.
3. Соціологія: короткий енциклопедичний словник / уклад. : В. І. Волович, В. І. Тарасенко, М. В. Захарченко та ін. ; під заг. ред. В. І. Воловича. Київ : Укр. центр духовної культури, 1998. 736 с.
4. Сучасний словник іншомовних слів: близько 20 тис. слів і словосполучень / уклад. О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. Київ : Довіра, 2006. 789 с.

References:

- 1 Kurliand, Z. N. (2007). Pedagogika vyshchoi shkoly [Pedagogy of high school]: navchalnyi posibnyk : 3-ie vyd., pererobl., dopovn. Kyiv, Znannia, 495 p.
2. Pikel'naya, (1993). V. S. Teoriya i metodika modelirovaniya upravlencheskoy deyatel'nosti (shkolovedcheskiy aspekt) [Theory and Methods of Modeling Management Activities (School Studies Aspect)] : dis. ... dokt. ped. nauk : 13.00.01 «Teoriya i istoriya pedagogiki». Krivoy Rog, 374 p.
3. Sotsiologhiia: korotkyi entsyklopedychnyi slovnyk (1998). [Sociology: a short encyclopedic dictionary] / uklad. : V. I. Volovych, V. I. Tarasenko, M. V. Zakharchenko ta in. ; pid zah. red. V. I. Volovycha. Kyiv : Ukr. tsentr dukhovnoi kultury. 736 p.
4. Suchasnyi slovnyk inshomovnykh sliv: blyzko 20 tys. sliv i slovospolucheh (2006). [Modern dictionary of foreign words: about 20 thousand words and phrases] / uklad. O. I. Skopenko, T. V. Tsybaliuk. Kyiv : Dovira. 789 p.